

1920. telén, az akkor mindössze 25 éves Dr. Völgyesi Ferenc (1895–1967) ideggyógyász, hipnotizőr legelső nagyobb könyvét elküldte a *Nyugat*nak. Ez nyilvánvalóan az *A hipnózis helye és alkalmazása a modern gyógyászatban* című munka volt, a szerző első nagyobb lélegzetű könyve a hipnózis területén (Budapest, Garai-Nyomda R.-T. Kiadóvállalata, 1920, 284 oldal). A küldeményt a szerző a jelek szerint közvetlenül az 1920. június 1-ig a folyóiratot szerkesztőként jegyző Babitsnak címezhetette, aki arra a következő válaszlevelet küldte:

Frank Tibor 47

BABITS MIHÁLY ISMERETLEN LEVELE

Igen tisztelt Doktor Úr!

Könyvének küldött példányát nagyon köszönöm. Bár a Nyugat ilyen szoros tudományos kérdéssel nem szokott foglalkozni, ezúttal mégis hiszem, hogy akad valaki a munkatársak közt aki ért is hozzá és van is a közönség szempontjából érdekes mondanivalója.

Budapest, 1920. dec. 11.

Kiváló tisztelettel:

Babits Mihály

A *Nyugat* csak több év múlva tért ki a fiatal ideggyógyász munkásságára, amikor 17. évfolyamának 1924. novemberi számában, a Figyelő rovat 829. oldalán Tersánszky Józsi Jenő tollából közölt ismertetést, „Völgyesi doktor könyvei” címmel. Tersánszky nem jelöli meg, mely Völgyesi-könyvekről ír, recenziójának szövege alapján azonban valószínűsíthetjük, hogy időközben a kiadó megkapta a doktor másik kötetét is, a két művet is tartalmazó 1924-es kiadványt: *Lélek és természettudomány I.-II. rész – Csoda, vagy természeti törvény? Az okkultizmus, kondicionalizmus és hipnózis-pszichológia jelentősége a kultúra fejlődésében* (Budapest: Jókai Nyomda és Könyvkiadó Rt., 1924).

Tersánszkyknak nem volt orvosi képzettsége, de sok mindennel foglalkozott a *Nyugat* hasábjain, és elvállalta a recenziót. Már túl volt öngyilkossági kísérletén – elevenen érdeklődött a pszichológia új eredményei iránt. Nem szakmai alapon, „a napias érték szempontjából szeretnénk inkább néhány

megállapítást tenni” a könyvekkel kapcsolatban, írta Tersánszky. „Mert az az érzésünk, hogy ezek a könyvek bizonyos tanító és fölvilágosító tendenciával íródtak inkább, nagy nyilvánosság számára, semmint szigorúan vett szakirodalomnak. Sőt a dolgok, amikkel foglalkoznak vagy amiket érintenek, 48 nem is tartoznak szorosan a hivatalos tudomány égíse alá.” Tersánszky kiemeli, hogy „sikamlós és egyrészt hálátlan, másrészt szörnyen izgató perifériákon vezet bennünket Völgyesi doktor.” S hozzáteszi: „állapítsuk meg mindjárt, nem az, amiken vezet, hanem ahogy minket vezet, ez a legnagyobb érdeme ezeknek az írásoknak, szerény becslésünk szerint”. Tersánszky megítélése szerint: „Ezek a könyvek, bátor, igaz, jóhiszemű és jóindulatú könyvek.” A recenzens megállapítja: „Megdöbbennünk olykor, hogy mekkora kicsinyesség, önzés, hiúság emel falat maga körül a hivatalos tudományok menedékeiben, az életben már rég bevált és alkalmazott felfedezések ellen. Ez szembeötlőbb itt, ahol úgyszólván létjogosultság kérdése az önzetlenség és nagyszívűség. És ehelyett a legköznapibb, a szentírásbeli hét főbűnök egyikére bukkanunk, a megismert igazságok ellen való tusakodásra. Hogy aztán szinte mulatságossá váljék a behódoló, de sohasem okuló akadémia gyermekes nyakasságának megaláztatása.

Például csak a hipnózis gyógyalkalmazásáról való részt elég pedzenünk a Völgyesi megvilágításában. De ez még úgyszólván a tisztesebb vétkek közül való. Hanem olyan elképesztő tünetek, amikor a mindenki kincseit csúnya érdekek dugdossák hátuk mögé a közjó elől. Amikor a kutatást, a kutatókat magukat fosztja meg csökönység vagy éppenséggel kajánság, sőt haszonlesés, a kutatás eszközeitől. Ez már valóban középkorias, a legsötétebb fajtából.” Tersánszky véleménye szerint „érdemes bárkinek kezébe adni ezeket a könyveket.”

A recenzió a jelek szerint Babits ajánlása nyomán, egy másik nagy író munkájával készült, és ma is figyelemreméltó tanulságai vannak. Tersánszky érvelése a tudomány továbbélő dilemmáiról szól, ezért érdemes hosszabban is idéznünk. Völgyesi fél évszázados munkássága a maga korában is a viták kereszttüzeiben állt, és Tersánszky véleménye híven tükrözi a korszak tudományának s az új iskoláknak ambivalens megítélését. Megjegyzései több tekintetben máig is aktuálisak maradtak.

Babits levelének aláírása egyértelműen valódi, a levél szövegét azonban mintha a szerkesztő diktálta volna: a kézírás nem tűnik Babitsénak.

Ezt a levelet Dr. Völgyesi Ferenc ideggyógyász özvegyétől, Magda asszonytól kaptam, mielőtt egész idős korában Kanadában élő fiához távozott, és rövidre rá, a 2000-es évek legelején Torontóban elhunyt. A levél birtokomban van.